

Lausunto Itäisen Suomen ohjelmaluonnoksesta

Khall 19.11.2024 § 226
643/11.01.00.03/2024

Valmistelija Kaupunginjohtaja Juhana Juntunen puh. 044 725 5222.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa todetaan: ”Hallitus käynnistää valtioneuvoston kanslian johdolla Pohjoisen ohjelman ja perustaa sen työn tueksi neuvottelukunnan.” ja ”Hallitus jatkaa Itäisen Suomen kehittämissävisiota uudessa geopoliittisessa tilanteessa.”

Edellä mainittujen kirjausten toteuttamiseksi hallitus käynnisti maaliskuussa 2024 Pohjoisen Suomen ja Itäisen Suomen ohjelmat. Ohjelmien tavoitteena on pohjoisen ja itäisen Suomen mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntämisen edistäminen erityisesti taloudellisen kasvun, alueellisen elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen, työvoiman saatavuuden näkökulmista. Lisäksi ohjelmien tavoitteena on muuttuneessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa edistää Suomen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta sekä vahvistaa turvallisuutta Pohjoismaisessa, EU- ja NATO-yhteistyössä uusi geopolitiikka ja reittimme länteen huomioiden.

Ohjelmien valmistelussa ja toimeenpanossa hyödynnetään laaja-alaisesti Euroopan unionin ja NATO:n tarjoamia rahoitusmahdollisuuksia sekä muita ministeriöissä ja eri hallinnonaloilla käynnissä olevia selvityksiä ja toimia.

Tavoitteet

Molemmissa ohjelmissa tulee esittää tiiviisti ja konkreettisesti toimia, joilla:

1. voidaan lisätä kestävä kasvun mahdollisuuksia ja uusia investointeja sekä vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja alueiden elinvoimatekijöitä
2. voidaan kestävästi hyödyntää puhtaan energian mahdollisuuksia ja tukea digitaalista puhdasta kasvua
3. lisätään alueen kestävä matkailun vetovoimaa
4. edistetään osaamista ja osaavan työvoiman saatavuutta
5. vahvistetaan koko Suomen turvallisuutta, huoltovarmuutta ja omavaraisuutta
6. lisätään alueen (fyysistä ja digitaalista) saavutettavuutta.

Esittelijä Kaupunginjohtaja Juntunen Juhana

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa seuraavan lausunnon em. pyyntöön:

Ohjelmaluonnoksessa toimenpideohjelmassa tavoitteena on selvittää mahdollisuutta määräaikaisen erityistalousalueen perustamiseksi itäiseen Suomeen. Selvityksessä tulisi määritellä erityistalousalueen perustamiselle asetettavat tavoitteet, tarvittavat tukitoimet (esimerkiksi verokannustin, alueellinen tuki, sopimuksellinen malli, jokin muu vaihtoehto) sekä alue/alueet, jotka kuuluisivat perustettavaan erityistalousalueeseen. Alue/alueet olisivat

maantieteellisesti rajattuja (esim. puhdasta siirtymää edistävät teolliset keskittymät).

Ohjelmaluonnoksen mukaan erityistalousalueista on tehty viime hallituskaudella selvitys. Selvityksessä on käyty läpi eurooppalaisia malleja. Alueellisista verokannusteista ja erityistalousalueista saadut eurooppalaiset kokemukset eivät selvityksen mukaan tarjoa yksiselitteistä vastausta järjestelyn toimivuudesta osana aluepolitiikkaa. Selvitys sisältää ansiokkaasti oikeudellisen analyysin, jonka mukaan EU-oikeus (erityisesti valtioneuvoston päätökset) ei estä alueellisten verokannustimien käyttöä, mutta asettavat niille rajoitteita.

Edelleen ohjelmaluonnoksen mukaan perustuslain yhdenvertaisuusperiaate ei muodosta ilmeistä estettä esimerkiksi alueellisille verokannusteille, mutta edellyttää tukitoimien oikeasuhtaisuuden huolellista arviointia. Oikeasuhtaisuutta on mahdollista arvioida tarkemmin vasta, kun mahdollisen verokannustimen yksityiskohdat olisivat selvillä.

Kuhmon kaupunki kannattaa em. erityisalueen tarkempaa selvittämistä ja toteaa Kainuun soveltuvan erityisaluekohteeksi erinomaisen hyvin. Kainuun tulisi olla erityistalousalue, koska sen erityispiirteet – harva asutus, väestön ikääntyminen ja pitkä välimatkat muihin keskuksiin – asettavat sille taloudellisia ja sosiaalisia haasteita, jotka vaativat erityisiä toimenpiteitä. Erityistalousalueeksi julistaminen mahdollistaisi kohdennetut verohelpotukset, investointituet ja muut taloudelliset kannustimet, jotka houkuttelisivat yrityksiä, parantaisivat työllisyyttä ja tukisivat alueen elinvoimaa. Tällä tavalla voitaisiin vähentää muuttotappiota, edistää elinkeinoelämän monipuolistumista ja vahvistaa Kainuun mahdollisuuksia kehittää omaehtoista talouskasvua. Kuhmon kaupunki suosittaa erityistalousalueen tarkempaa selvittämistä ja esittää, että asian osalta ei ensimmäisenä aleta selvittämään erityistalousalueen perustamisen mahdollisia esteitä, kuten suomalaisessa hallintokulttuurissa tapana on.

Erityistalousalueen selvittämisessä tulisi perehtyä onnistuneisiin kokeiluihin maailmalla. Esimerkiseksi Uruguayn valtio on perustanut maahan 11 erityistalousaluetta. UPM:n Fray Bentosin ja Paso de los Torosin tehtaat ovat tällaisilla erityistalousalueilla. Erityistalousalueita perustamalla Uruguay houkuttelee investointeja. Fray Bentosin tehdas perustettiin aikanaan maan köyhimpään osaan. Myös keskellä Uruguayta oleva Paso de los Toros on maan köyhimpiä alueita.

Kuhmon kaupunki huomauttaa, että ohjelmaluonnoksessa ei mainita lainkaan termiä rajakunta tai rajakunnat, vaikka nämä alueet ovat kokeneet isoja taloudellisia menetyksiä. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on vaikuttanut Suomen rajakuntiin monin tavoin, vaikka Suomi ei olekaan suoraan osapuolena sodassa. Ensinnäkin, Suomen ja Venäjän välinen kauppa on lähes pysähtynyt pakotteiden ja vastapakotteiden vuoksi, mikä on heikentänyt monien rajakuntien taloutta, kun rajakauppa on pysähtynyt.

Lisäksi matkailu Venäjältä Suomeen on loppunut kokonaan, mikä on vaikuttanut erityisesti Itä-Suomen matkailuun ja palvelusektoriin, joissa venäläiset matkailijat olivat merkittävä asiakasryhmä. Monet rajakunnat ovat myös joutuneet sopeuttamaan talouttaan ja leikkaamaan budjettia menetettyjen tulojen vuoksi.

Rajakunnissa on koettu myös huolta turvallisuudesta, mikä on lisännyt tarvetta viranomaisten varautumiselle ja resursseille.

Päätös Kaupunginhallitus yksimielisesti hyväksyi kaupunginjohtajan päätösehdotuksen.